

بالتاجی آراز

آذربایجانى ایستقلال قورتاراجاق

بالتاجي آراز

آذربايجاني ايستقلال قورتارار

أثرين أدې: آزر بايجانې ايستسقلال قورتارار
يازار: بالتاجې آراز
بېتيك له اورتوگرافي
دۆزنله ين: ائلدار گۆنئيلي
يازې دۆزنله ين: حبيب ساساتيان (ياكاموز)
قرافيست
دۆزنله ين: جعفر آغدرهلي

بېتيگين چاپ ايله يايماق حاقې هر كسه ايچرئـينه ال
وورماماق شرطيله ييازار طرفين دن ررست جوراخېلبېدېر ©

کیتابین ایچینده کی لر

2 قوشاربن (شاعیرین) یاشامې

10 بالتاجې آراز قوشاردان چاپ اولان بیتیکلر:

11 اولوسالجې چالېشان ایگیدلریمیزه اؤزتوتو (مؤراجیعت)!

16 آذربایجان ایستیکلال قورتارار

قۇشارپن (شاعيرين) ياشامې

بالتاجي آراز آدى ايله تانېنان محمّد محمدعلى اۇغلو 1332-جى گۆنش
ايلى قېرۋو(آبان) آيېنېن 23-دە گۆننى آزر بايجانېن مرنىد بۇلگە سېندە
يئرلشن يوخارې ديزە «ديزج عليا» كنديندە دۇنيايا گلېشىدىر.

اۇرتا ائگېتېمىنى(تحصيلىنى) دۇغما مرنىد شېرىندە باشا
چاتېردېقدان سۇنرا ۱۹۷۹-۱۹۷۵-جۇ ايللر آراسېندا ايستانبولون مئعمار
سېنان گۆزل ساناتلار بېلېم يوردوندا يۆكسك اگېتېم (عالى تحصيل)
المېشىدېر .

۱۳۵۷- جى گۆنش ايلى آنا يوردونا دۇندۇكدن سۇنرا سۇلچو تشكىلاتېن
اۇيەسى(عۆضوۋ) كىمى ايلك شاه رئېمىنە، سۇنرالار ايسە ايسلام
يۇنتېمىنە(حاكمىتېنە) قارشې موباريزە آپاردېغې ايللردە اۇزدش
آندا(عينى زاماندا) ادبى چالېشمالارې ايله دە مشغول اۇلموشدور. همىن
ايللردە ايلك قۇشوقلارې(شعيرلرى) تھران شېرىندە يايپلان «يۇلداش»
درگى سېندە ايشىق اۇزۇ گۇرمۇشدۇر .

۱۹۹۰-جى گۆنش ايلى اۇلۇم تھلوكەدن دولابى آنا يوردو مرنىدى ترك
ائتمك مجبورىتېندە قالمېش، آلمانى يايا سېغىناراق يۇنتكىسل (سياسى)
فعاليتىنى بورادا داوام ائتدېرمىشىدىر .

بالتاجی آراز اؤز یازقا(مقاله) ایله قوشما-قوشوقلاریندا پهلوی سؤلاله سی چاغی، ائله جه ده اؤ دؤشونجه نین داوامی اولان بوگونکؤ ایران ایسلام رسپوبلیکاسیندا فارس سؤیجولوغون (شئوؤنیزمی نین) هئنگمؤنلوغو ایله باسقېسېنا قارشې چېخېر. هابئله اولوسال (میللی)-دینی آجېماسېزلبغا اؤزله شمیش (ظؤلمه معروض قالمېش)، آذربایجان تۆرکلری نین پروبلئملرینی، تاپدالانمېش دؤغال حاقلارینې دېله گتیرمیشدیر، یازدېغې یاپېتلاریندا(اثرلرینده) آذربایجانېن اؤزگۆرلۆک دؤشونجه سی نین بیلیمسل (علمی)، دؤشوندمه-دؤشون بیلیم (فلسفی)، یؤنتکی سل (سیاسی)، تۆزه سل (حوقوقی) هابئله ائکونومی (ایقتیصادی) ... اساسلاری نېن نظری تحلیلینی وئرمیشدیر .

قۇشار یارادېچېلېغېندا پارچالانمېش بیر اولوسون آنا یوردوندان دانېشېر. گۆنئی ایله قوزئی آذربایجانېن بۆتؤولشمه سی اؤز رینده (حاقېندا) دؤشونجه سی نی اورتایا قۇبور.

قۇشار یازیر:

اوتای ایله بوتای واحد بیر جاندېر،

آدی اؤدلار یوردو آذربایجان دېر !

قۇشار «اوتای، بوتای وطندیر» آدلی بیتېگینده اؤخوجویا بۆتؤو آذربایجان ایدئاسېنې آشېلاپېر. میللتیمیزین سیاسی ائله جه ده اولوسال باخېمدان بیلینچ لئمه سی (شؤعورلانماسې) اؤزره اؤز پایېنې وئیر. او، بو یارادېچېلېغېنې خالقېمېزېن بۆتؤو آذربایجان آرزوسونو، ایسته یینی

يانسېدان ھابئەلە يوردىسئور اۆركلردە ايسە بۇتۇو آزرىبايجان بايراغېنى دالغالاندىپران گۆلۆستان پوئماسى نېن يارادېچى سې اونودولماز خالق قۇشارېمېز بختيار واهاب زاده يە سونموشدور .
بالتاجى آرازېن آيرېجا اۇنملى ياپېدې (اثرى) «اويقارلاش» آدىلى بيتىگى دىر . قۇشار بو ياپېدېندا اينسانلارى اويقارلې، ائەلە جە دە چاغداش اۇلماغا، اۇز حاقلارېنى تانى يېب قۇروماغا چاغېرېر . اۇ، آزرىبايجان تۆرك خالقېنى ايسلامېن گئرىجى احكاملارېنا، عېرقېچى فېردۇوسى ساياغې باخېشلارا اويماماغا سىسلە يېر .

اۇ، قادېن حاقېندا دارگۇرۇشلو باخېشلارې، تۆرك كۆلتۇرۇنە، تۇپلومونا آشېلانمېش ايرتىجاعچى ائەلە جە دە گئرىدە قالمېش دۇشونجەنى تانېدېر . چاغداش اينسانا ياراشان باخېشلارېنى اۇرتايا قۇيور . اۇنون فېكرىنچە، قادېن آزادلېغى ھەر اۆلكە دە اۇنون مدىتى ايلە اينسان حاقلارېنى تانېماق اۇلچۇسۇدۇر . قۇشار دئىيردى؛ «آزاد آنا آزاد اۇولاد يىتتىشىدىر . اينسانسئورلىگى ھابئەلە اۇزگۇرلۇگۇ اۇنون روھونا آشېلې يار . آزاد روھلو اينسان كۇلە اۇلماز ، كۇلە ائتمز، ھەر زامان اۇز حاقېنى آرايېب اۇلار» .

بالتاجى آراز عۇمرۇنۇن سۇنونادك گۇنئى آزرىبايجانېن اۇزگۇرلۇگۇ ائەلە جە دە ائرمىنى داشناكلارې يۇنۇندىن (طرفىندىن) ايشغال اۇلونموش قاراباغېن آزادلېغى اوغروندا يازقاجى (قلمى) ايلە موبارىزە آپارمېشېدېر . بو

قۇنولار(مۇوضولار) اۇزۇرىندە حاضرلادېغى «تبريز ايله قاراباغبمبىزى كيم قورتاراجاق؟» ادلى بيتيگىندە اۇتايلى- بوتايلى سۇيداشلاربمبىزىن اۇرتاق دردى ايشغالدا اۇلان تورپاقلاربمبىزى دۇشونمك ائله جه ده بىرگه چېخېش يولو ايله باغلى دۇشونجه، فيكىرلرینی يازمېشدىر.

اۆرگى خالقالا دۇيۇنن قۇشاربمبىز عۇمرۇنۇن سۇن دقيقه لرىندە آزربايجانا سوندوغو(حصر ائىدىگى) يىنى قۇشوغونو يازاركن ۱۳۹۱-جى گۇنش ايلي قۇرا پيشيرن (آيى)نېن دۇردۇندە سحر ساحات بئش راده لرىندە اۆرك اينفاركتى گئچېره رك دۇنياسىنى دگېشميشدىر. ائله جه ده قۇراپيشيرن آيېنېن سگيزىندە آلمانى يانېن مۇنستىر شىهرىندە كى لاوه آى ده(Lauheide) مزارلېغېندا تۇرپاغا تاپېشېرىلىب. يوردسئور گۇنى آزربايجانېن ايستىقلالچى قۇشارى بالتاجى آرازدان آشاغېدا كې ادلى بيتىكلر: «اويقارلاش»، «اۇتاي، بوتاي وطندىر»، «آزربايجانى ايستىقلال قورتارار!» «آزربايجان ايستىقلاللا بۇيلۇدۇر(فارس دىلىندە)» يادىگار قالمېشدىر.

قۇشار اۇز بارلې(ئمرلى) ياشامېنى سئودىگى يوردونون ائله جه ده خالقى نېن آزادلېغى يۇلۇندا اۇز پايېنى وئرمىشدىر. اۇنون ياپىدلارې ۱۳۸۳-جۇ ايلدن باشلاناراق(اعتىبارن) آزاد-ترييون ايله سۇل گوناز بىلگى سونار(اينتئرنئت) وئب سايتلارېندا يايېملانماقدا بىر. بالتاجى آرازى ياخېندان تانېيېبان (تانېدېغېم) دۇغما قارىنداشى اۇلاراق؛

- اۈنون يوردسئورليگيني ائلهجده بو يۇلدا تام وارليغيلا دايانمادان يازقاجي چالدېغېني گۇرموش بيريىسىم.
- اۈنوگنج ياشېندان ائلهجه ده غوربت اۈلكهده بۆتۇو آزربايجان قورولاسي نامينه،
- شخسى ياشامېندا دونيا لذتيني اۈزونه حارام ائتديگينين تانېغي (شاهيدى) اۈلدوغومدان دۇلايې،
- اۈن-بىر بندليک قۇشودا بالتاجي آراز قۇشارېن خاطيره سينه ائلهجه ده دۆشۈنجهسى حاقد اۆرك سۇزلىرىمى سىزىنلە پايلاشېرام.

آزربايجان سئوگىسى'له بۇيا باشا چاتدېن سن
خالقېني سئو-سئو، اۈزگه دىلين آتدېن سن
بۇيۈك-بۇيۈك اماجلار اۈره گينده توتدون سن
وطنين اسارتدن آزاد اۈلماق اماجېن
فارس راسىزمين وطندن كۆكۈن يۇلماق اماجېن...

اۈخولدا اۈزگه دىلين، يۆكله دىلر بئلينه
دئدىلر بوندان سۇنرا، دۆشمن اۈل اۈز ائلينه
وطن اۈغلو، يېغارې¹ بوردا گرک بىلينه...

¹ عئيرتى

سن دۇزمەدين بو ظۆلمە، شئوۋنيزمى داشلادېن
يوردونو قوتارماغا، ميللى يۇلو باشلادېن

آنا دىلى گۆجۇ'يله، چاتدې علمين زيروه به
سېنمايېب باش اگمه دين، پولا، زورا، كۈتهگه
تۇپلومدان ندىلرى، سۇكۆب تۇكدۆن آتهگه
فارس دىلىنى اۇرگندىن، فارسجا دۆشۈنمەدين سَن
شئوۋنيزمىن ظۆلمۆنه، سوسوب اۇشۇنمەدين سَن

اۇخوتدولار، فارس سئون آماجا يۇل اۇلاسان
فارس راسيزىمىن پىلانېن چيزمهگه قول اۇلاسان
آسىمىله اوغروندا، ندىسىز... رۇل اۇلاسان
سن آزادلىق نغمەسىن رىتمە چكن تار اۇلدون
يوردونو قورماق اۆچۆن بىر گۆزل مئعمار اۇلدون

ألى سككىز ياشېندا، بيتدى شرفله عۇمرۆن
سن گئتدين...، ياپېتلارېن پاربلدايېر سانكى گۆن
ايندى أل يازېلارېن آچېر خالقىمدان دۆگۆن
مىللى قورتولوش خالقېن ايستەديگى هدف دىر
وطنين آزادلىغې حۆررىيتى، شرف دىر

بابكه بنزر ايگيد، وطن سنى ھارايلا
بوتاي بالتاجې س سلر، آراز ديبه ر اوتايلا
بيتىكلرين ، ال به ال خالق ايچينده يايپلا
سنىن گنىش دوشونجهن اوزگورلوكه يون لدر
يايپلسا بو دوشونجه، گليشمه گي ديرچلدر

بوتو آزربايجانا، گئدن يولو باشلادېن
خالقېمېزا اوزگورلوك ديله گىنى اشلادېن
يازېن'لا، آنلايېشېن شكلىنى ناخېشلادېن
دئدين: اوتاي'لا بوتاي، آيرېلمايان بير - جان دېر
لقى اودلار يوردو، آدي آزربايجان دېر

قاراباغېن ايشغالېن گتيردين سن گوندېمه
بير ميليون اينسان يانېر بو حسرتې بو غمې
اينصافدېمې حاكىملر باش اگېلر بو ظولمې
يازېلارېن اؤخونوب آنلاناجاق ھىملرين
ترييز ايلې قاراباغې قورتاراجاق كىملرين؟

اويقارلاش-بېن ائى اوستاد، گوردو ايشېق اوزونو
گونش اولدو بو خالقا، آغارتدي گوندوزونو
حاق نهدير؟ حاقلې كىم دير؟ سن تانېتدېن دوزونو

اينسانلارې چاغېردېن چاغداش آيدېن اۇلماغا
اۇز حاقلارېن تانېيېب، ظۆلمۆن كۆكۆن يۇلماغا

گئتدين... قۇچاق ايگيدلر داوام اندر يۇلونو
تۆركچۆلۆگۆن تانېتدېن، سن ساغېنې سۇلونو
گۇستردين... ائل باغېنا ضييان ووران دۇلونو
بىر ده دۇغار آنالار وطن اۇغلو ناجيسىن؟
اولوسوموز چاغېرېر اۇز اۇغلو بالتاجېسېن

اۇخولونو بيتيردين وطنده چالېشاسان
ائلين غم-كدرى 'له عۇمۆرلۆك آلېشاسان
يازېب يارتماغېن' لا دئدين وطن ياشا سن
ياديگار قۇيوب گئتدين، قالدي سندن بىر اثر
اۇخويوب تانېتماساق، خالقىمىز اندر ضرر.

اىلدار گۆنئېلى ۱۳۹۲ /۷/۱۸

بالتاجې آراز قوشاردان چاپ اولان بيتيكلر :

- اويقارلاش! (لاتين و عرب گرافىكا أليفاسپندا)
 - اوتاي، بوتاي و طندير (لاتين و عرب گرافىكا أليفاسپندا)
 - آذربايجانې ايستىقلال قورتارار! (لاتين و عرب گرافىكا أليفاسپندا)
 - آذربايجان ايستىقلالا بۇيلۇدۇر (فارس ديلينده)
- بىتتىگلر پى-دى-ائف فورماتېندا قوشارېن بىلگى سونار وئب سايتېندا :
www.eldar-guneyli.com/ir يايېملانماقدا دېر.

بىتتىگلرېن چاپ ائله جه ده يايماق حاقي هر كسه ايچرى سينه أ
وورماماق شرطيله يازار يۇنۇندن سربست بوراخېلېدېر .

اولوسالچى چالېشان ایگیدلریمیزه اۆزتوتو (مؤراجیعت)!

عزیز ائلهجه ده حۇرمتملى سۇیداشلارېم، بیلدیگینیز کیمی یازېب- سوندوغوم یاپېتلارېن(اثرلرین) یازېجېسې من اولسامدا اۇ یاپېتلارېن گرچک صاحیبلىرى بوگۇنکۇ، گلهجکدهکى تورانچې هابئله بۇتۇو آذربایجانچې سۇیداشلارېمېزدېرلار. البته کى، ایرتیجاع ایله میلی سۇمۇرگچیلیگین کۇکۇ قازېلدېقدان سۇنرا سوندوغوم یاپېتلار دېگرلرینى ایتیریب، تاریخین مۇزئیینه گۇندریلهجکلر. آنجاق تاریخین مۇزئیینه گۇندریلمهدهن اۇنجهیهدهک گۇندمده قالماهدېرلار.

چۇنکو: دۇز سۇز هر زمان اۇچۇن دۇزدور

آرازین هر سۇزو اُسکیمز سۇزدۇر(کۇهنلمز).

یازېجې اولراق میلی فعاللارېمېزدان واردېر کې، دئدیکلرینه گۇره آذربایجانېن میلی قۇنولار حاقېندا بئش یۇزدن چۇخ یازې یازېلار. آنجاق سۇزده یاخشی یازېلاریلا ژۇرنالیستی یازېلار اۇلدوقلاری اۇچۇن فۇتۇرگرافچېلارېن محصوللارې تکین ظالېما قارشې مظلومو دۇیغولاندېرېب. میلی روحلارېنې ایسه اۇیادېب ائلهجه ده میلی منفعتلرینین دۇغرولتوسوندا دۇشونمهلرینه یۇل آچېب. یارارلې اۇلدوقلارې قدر حۇرمت قازانا بیلېلر. آنجاق ژورنالیستی یازېلار اۇلدوقلارې اۇچۇن، یعنی سیاستى اىقتىصادلا یۇخ، بلکه سیاستله ایضاح

ائىدىكلرى اۆچۆن، او جۆملەدن نيه ايستىقلال؟ نيه فئىدئاليزم؟ كىمى
مىللى پروبلېملىرىمىزىن حاقېندا ھىچ بىر شىئى اۋرگىتمەيىپلر .

يعنى اۋرگىتمەيىب ھابئله اۋرگىتمەيىپلر كى، او جۆملەدن ...
-باجى يا قارداشى نېن ياربسى قدر پاى يئىتىشمك اۆچۆن،
-تارلا سايېلمېش مۇساواتچى آنانېن محصولو اتانېن اولماق اۆچۆن،
-قازىلېق حاقېندان يۇخسون قېلېنمېش قادېن اۋز يازقى سېنى اۋزو
يازماماق اۆچۆن،

-يعنى كۆلەلېگىن دۈنونو دىيشدىرن فئىداليزمىن ايدئۇلۇژوسونو سونماق
اۆچۆن(ايسلام دىنىنى مۇحترم ساپان انتې قادېن ائرككلىرىن اۋرك
سۆزلىرىنى ايچرن) قوران يازېلېدېر .

يعنى دئمەيىپلر كى، قوران يازېلېب كى؛
- قورانېن آيرى-سئچكىلېگىنە اۆزلىشمىش كۆلەلرلە قادېنلار ائله جە دە
جھلېن دۆشمىنلرى اولان آيدېنلار ازىلسىنلر .

كىم ائدر اروادېنى آسېلې مال؟
كىم ائدر اسىرىنى آسېلې مال؟
كىم ائدر ھر ائوئىنى بىر فئىدئال؟
كىم ائدر سۇمورگە سىنى فئىدئال؟
يوخسا غارت اولايىلمز بيت المال.

(مىللى معدنلرېمىز، وئرگىلرېمىز، فائىزلىرىمىز و...). سياستى اىقتىصاد ايله اىضاح ائتمكدن قۇرخان سۇيداشلار اىسترلر كى،

۱ - دېش دۆشمىنلرېمىزىن اۇلچۇلرى و مئتۇدلارى ايله مىللى پىرۇبلىم- لىرىمىزىن چۇزۇمۇنە دۇشۇنك .

۲ - مىللى حاقلارېمېزى ساتماقلا بىرلىكدە، مىللى اينكىشافي مېزىن دۇشمىنلرى اۇلان فئۇدال ياپىلې ايچ دۇشمىنلرېمىزىن اۇلچۇلرى ھابئله مئتودلارى ايله ايچ پىرولئملرېمىزىن چۇزۇمۇنە دۇشۇنك. انلە اۇنا گۇرە :

دئىزلر كى، باغېمسېزلىق قورتارار بئىتۇلمالې،

دئىزلر كى، قرآن دۇغمازدى قادېن اولماسايدې،

دئىزلر كى؛

-قوران اىستر كى، كۇله، كۇله قالا

-اىستەمز وئرىلمز حاقلارې آلا

-اىستەمز اىستىقلال حاقېنې آلا

-اىستەمز بىرئىسل حاقېنې آلا

۳ - دئىرلر كى، قېزىل بۇشقايدا فئۇدئاليزم سونموش سۇمۇرگە چې روس مىللىتى تكىن مىللى كۇلەلرېنە فئۇدئاليزم سوناجاق سۇمۇرگە چې فارس مىللىتى نېن دۇن دىيشدىرەجك اۇلچۇلرى ايله مئتودلارې لازېمدېر بىزە. (مؤفتە قانېنېز وار ايسە بويورون!).

اۇزگەلرېن كۇلگەسېنە دۇنۇشمك اۇچۇن، اۇزگەلردن آسېلې اندىن مونتاژچېلىق ايله كۇمىرادۇرىزم لازېمدېر بىزە .

آراز اولماسايدى حاققېن ياناردې
هر سياسى اۋزونو خان ساناردې
وئريلمەين حاققلارېنې داناردې.

نئجه كى، كاپيتاليزمى الشديرميش ماركس سوسىيالىستى دئوريمه گرەكن
ايدئۇلۇژونو سونوبدور. من دە ميللى-دئموكراتىك دئوريميميزين
گرچكلشمەسى اۋچون تام آنلامېندا ميللى-دئموكراتىك ايدئۇلۇژو
سونموشام :

ھانسې چېچكىلى باغې گزمە ميشم؟
ھانسې شانېن بالېنې سۆزمە ميشم؟
نيين حاققېندا يازې ياز-مامېشام؟
من سيزه ايدئۇلۇژو سونموشام
سيزدن تنقيد ايله ياردېم اومموشام
منى الشديرمك ايستەين چۇخدور
تئز دە واردېر كى، أنتى تئزى يۇخدور .

ائله اونا گۇره اودوب-آتا بيلمەينلر بۇغولماغا (سوسماغا) محكومدورلار.
سيز عزيزلريميزدن ريجا ائديرم كى، سيزين اۋچون يازېب-سوندوغوم
ياپېتلارېما صاحيب چېخاسېنېز. صاحيب چېخا بيلمەنيز اۋچون اويانېش
مرحلەسى بۇيونجا سوندوغوم ياپېتلارېمېن ھامېسېنېن ساتېلېچاق
كىتابلار شكليندە ائله جە دە سیتەلريميزدە يايپلا بيلمەلرى اۋچون گرەكن

ايمكانلارې ساغلاماقلا بېرليكدە ھابئله يارارلې اولماق ايله بېرليكدە ايتىب-
باتماسېنلار .

چۈنكۆ يازبىلارېن ايچرىكلرى نېن درينليكلرى ائله جه ده نيتھليكلرى
باخېمېندان، بالتاجې آرازېن يازبىلارې نېن بۆتۈنۆ تك باشېنا نه فقط ميللى-
دئموكراتىك دئوريمى گرچك-لشديره جك زئھينلرى، زئھينسل دئوريمه
اوغرادا بيله جك ان بيليمسل، ان دۇغرو، ان گۆجلۆ اؤيرتيلر تۆمۆدۆر، بلكه
تارىخى ضرورتلرين گركديرديگى دئوريميميزين مۆكممل پروژھسى نېن
چرچيوھسى ايله اؤزۆنه مخصوص اؤزلىكليرىنى بليردن بيليمسل
يازبىلار دېرلار .

قېزېلچې آنلايار كى، قېزېل نهدير،
آرازيزم قېزېل سونان خزينه دير .

ساغ اولون !

۱۳۹۱/۴/۸ بالتاجې آراز

آزربايجانې ايستيقلال قورتارار

«اۋتا-بوتاي وطندير» آدلى كيتابىمدان چېخاردېلمېش بو اۋزئت يازې
فئدئرايستلىرى ائله ده سۈزده دۇغولوق، شقاقلىقدان يانا اولان يالانچې
فئدئرايستلىرى ده تانېدماق اۋچون دۆزلىندى.

1

سوچو اۋزگه ده يۈخ، اۋزونده آرا
ائده بيلمەسن اۋز دردينه چارا
ميينيك وئرمە يەنى ميينمزلر بالا
دگيشمك ايستەسن اۋزۈندن باشلا
«دېمە-دۆشر» اولسان باشقاسېن بۇشلا

2

هر چالېنان سازا قارداش اۋينا ما!
هر اريديجى قازاندا قاينا ما!
هر باققالېن ساققېزېنې چئينه مه!
چۈنكو يانلېش فيكىر اۋرۈدنلر وار
هم ده ميللى گۈچۈ چۈرۈدنلر وار

3

آيدېن كسيم تۇپلومون مۇتۇرودور
خالقېنې خستە ائدن قۇتورودور
قۇتور يازارې، قۇتور آكتيۇرودور
آيدېنېن دا قۇتورو اۇلچۇب-بيچر
هم ده بولاغېن گۇزۇندن سو ايچر

4

ايدئۇلۇژو بللى ائدر حاقې
وئريلمز حاقلار بيرلشديرر خالقې
چۇنكۇ اوينادا بيلمز باشقا چالقې
سياست اۇلمۇش حاقلارې ديريلدر
هدف ايله قانونونو بليرتر¹

5

بيليم آراشدېرېب-تاپماق اۇچۇندۇر
تاپديقلاربندان درس آلماق اۇچۇندۇر
بيليكلى ساواشا دالماق اۇچۇندۇر
آراز بيليكلى ساواشا دالېدېر
اۇرگنديكلريندن دۇزگۇن درس آلېدېر

¹ بللى ائدر

6

آراز قوللانا بېلىب دېر بېلىمى
بولدوقلارى اويادېدېر ائلىمى
هم ده زگىنلشديريپ دېر دىلىمى
بېلىمدىر كى، آچېب دېر دۆڭۆنلرى
بنزتمه رذيل ائديپ چيركىنلرى

7

آرازىزم تام بېلىمىسل بېر مكتبدير
باغېمىسېزلبغا دۆشۆنسل سېبدير
اويقولايانى بېلىمىسل غضبدير
آن چتتىن پىرۇبلىملرى چۇزۇبدۆر
جاهيل اينسان اونا دۇداق بۇزۇبدۆر

8

من سنه هر سۇزون دۆزۇنۆ دئدىم
نه تۆردن اۇلدوغو گۇزۇمۆ دئدىم
كىمه قوللوق ائدن اۇزۇمۆ دئدىم
من عېرقچې¹ هم مىللىتچى اۇغلوياىام
دئموكراتىزه ائدن سۇل قۇلوياىام

¹ (عېرق = ايرك = سۇى)

9

من چاپلدىبغيم اۆچۆن يوردسئورم
روس آيې سئوردى، من قوردسئورم
قارشېلېقلى اولاراق ... كۆردسئورم
مىللى دۆشمىنلر يىمىن دۆشمانې يام
مىللى ايستىقلالېمىن قوربانې يام

10

دئىيرلر عېرقچې اولمايان آغلايار
سۇ قېرپمې اۆركلىر داغلايار
اينتېقامېنى آلمايان دېغلايار
دئىيرم داغلايانې سن ده داغلا
داشناك ائرمى نىن آل-قۇلون باغلا

11

دئىيرلر سۇيونو اونوت آراما
پيس گۆنلر يىندە دردينه ياراما
اؤ دا چاره ائيله مەيه ياراما
دئىيرم تۆركون دۇستو يالېز تۆركدۆر
بو سۇزۇ دئىن آتاتۆرك بۇيۇكدۆر

12

دئبیرلر تۆركۆن گۆجۆ بېرلىكدەدېر
تۆرك بېرلىگىندىن دۇغان دېرلىكدەدېر
تۆركچۆلۆك قانونو يۆرۆرلۆكدەدېر
دئبېرم تۆرك گرک تۆركۆ دۆشۆنه
تۆرك بېرلىگى گلمز فارسېن اېشېنه

13

خالقېمېن چۇخ آزدي ميللى شۆعورو
شۆعورسوز يئردەكى سو اۇلماز دورو
اۇولانېب-توتولسا يۇخدور قوصورو
بېلىكلنمېش اۇلسا آزاد اۇلاجاق
يۇخسا بوندان دا بېس گۆنه قالاچاق

14

دۆكتورلار قورومو خستخانادا
سىياسى اۇنچۆلر پوليتىكادا
طالع تعيىن ائدرلر هر بېر زادا
ائلىن تمثىلجى سى اماجلاندىرار
كۆتلە اماجلارې سونوجلاندىرار

15

كۆتلەنېن قوپىروغو يۇخ كى، باشې اول !
لئىن تۆركە دئدى اۇرگن ككلىكدن

أل چك يوردسئورليك ايله تۆركلۆكدن
«سوسياليزم» ياخشېدې ميللى بيريكدن
فهله قېلېفلي يا چالديردي سازي
روس سؤيلو سؤمورگه چې بورژووازي
16

ميللى دؤولتى اولمايان دول اولار
ياخېلان ميللى شؤعورو كۆل اولار
خالقي سؤمورگه چېلره قول اولار
چاپېلان قازانچي اؤز اولكه سينده
ياتېريلماز ياشايا كۆلگه سينده
17

تاجير صينفي ميللى حاقلاري ساتدي
فارس ميللتي آلدې زيبيله آتدي
تۆركون آدي يوردو وارلېغي باتدي
ميللى حاقلاري آلان چالېب-چاپار
ساتقېنېنى قؤوان ايستيقلال تاپار
18

تۆرك سؤيلو تاجير ساتدي تۆركو فارسا
ساتقېن دئپوتات گؤندردى مجليسە
ايراندا قالماق اؤچؤن قؤيا ياسا

تۆرك سۇيلو تاجير ايستر كى، تۆرك ساپا
ايرانبن بازارلارېنا ال تاپا
19

هرجايى¹ سرمايه لر ميللى دئگيل
ياتېرېلاجاق يئرى بللى دئگيل
دردى ميللى دردلرين حلى دئگيل
چۇخ بازارلې اۆلكه اونا وطندير
ميللى حاقلارى ساتان ايچ دۆشمندير
20

ساتقېن تاجير بازار اۆچون دۆشۆنۆر
خالقې ايسه درد ايچينده ائشينير
ايشسيزليكدن فارسىستانا داشېنېر
فارس دؤولتى آذربايجانى امير
تۆرك تاجيرى باغيېمسېزلىق ايسته مير
21

ايستيقلالا گرهن گۆج اويانېب
سؤمورگه چېنين اؤنۆنده داينېب
سينه گرهنى قانېنا بويانېب

¹ تيجارى سرمايه

تاجير صينفي بۇيۇك بازار ايسته يير
عومان اوچون تۆركه خزر ايسته يير
22

هر ميللت بورژووا زېدان قوراشېب
زلي تكين قان سۇرماغا آلېشېب
سۇمۇردۇگۇنۇن جانېنا دارېشېب
بۇيۇك بورژووا زې تاجير صينفيدير
سۇمۇرگه ائدن او صينفين كئفيدير
23

خالق سۇمۇرۇلۇر كى، سرمايه اولاي
سۇمۇرۇلمۇش قانې يوردوندا قالا
مىللى اينكىشافېنا چاره قېلا
كيچېك بورژووا زې چاپدېرماز يوردو
باغېمسېز ائدر كى، قۇرويا اۇردو
24

ساغلام ميللت مىللى بورژووا زېدېر
مىللى اينكىشافي اۇندان راضېدېر
راضېلاشان اۇزۇ گرچك قاضېدېر
فئودال ياپېلې ميللت ساتېلار
مىللى دۇشمىن صيفينه قاتېلار

25

تاجيرين ساتقېنلىق اېستعدادې وار
تاجير سئور سىياسې ساتېب-سۇوار
«ال الى، ال ده دۇنر اۆزۆ يويار»
ساتقېن تۆرك آرازې سرحد تاني يېر
چارېن¹ ووردوغو يارامېز قاني يېر

26

بوتايلى تاجير سئومه يېر اوتايې
چۆنكۆ فارسدان آلېر ساتقېنلىق يايې
بوتايېن هايې گنديب قالب وايې
گئريچې دوواقلار تاپېر چۆلمه يه
تايلا رېمېز بۆتؤلشە بيلمه يه

27

غئيرتسىز ميللت جيبينه دۆشؤنر
يوردون ساتېب لؤت كويره داشېنار
چاپېلدېغې يوردو درددن ائشېنر
غئيرتسىز ميللتين يوردو چايپلار
غئيرتلنديرمه گه چاره تاپېلار²

¹ تئزارين

² آختاران تاپار

28

غئيرتسيز ميلليتته ائششك دئيرلر¹
ائششكين ميللى حاقبني يئيرلر
تاريخ يارادان خالقبني اؤيرلر
تۆرك خالقي تانمايهر ميللتيني
ائششك آدلاندېغې نېن عيلتيني

29

هم يوردومو ساتهر، كۆله ائيله يير،
هم ده اؤلدورتدوؤرؤر ساېغى ديله يير!
تۆرك سؤيلو توپدانچي يولوندان «ساپهر»
اؤچ فائيز وئركى اؤچون گيرؤو ياپهر
دئمه يير آذربايجانى كيم چاپهر؟*
*-سكسن ايل چاپدېرېب آذربايجانى
اؤچ فائيز ايتيرنده چېخهر جاني

30

قورتارېن وطنى اؤزونوز اؤچون
تاجير اؤچون يۇخ كى، ساتدېرېر بو گؤن
كى يارېن دا توتا باشقا توى-دؤگؤن

¹ تۆرك خر

بوندان سونرا بو حاقد ايازمالې يېق
تاجير يازدېرانلارې پوزمالې يېق

31

ايدئولۇژوموز ميلليتچېليكدير
هدفېمېز ميللى دئولتچېليكدير
آسېلې اولماق رذالتچېليكدير
فئدئاليزم اؤزگەدن آسېلى ائدر
ايسستيقلال اؤز توتدوغو يولو گئدر

32

دئوريمچې اؤز يازقې سېنې يازاندېر
رئفورمىست اؤز قىيرىنى قازاندېر
ايچې بۇش وعدە پئشىندە گزئدير
دئوريمچې تۆركلر ايسستيقلالچې دېلار
رئفورمىست تۆركلر فئدئالچې دېلار

33

آزربايجانېن هئچ بير شھرىندە
ھم باشكئدىندە، ھم دە اھرىندە
فيرما يوخدور فابريكا تھرىندە
بو حددە جىنايت ائدن فارس ايلە
ھانسى غئيرتلى تۆرك وئرال-الە؟
اؤندا كې ايسستيقلال مئيدانا گيرر

34

سۇمۆرگه چې فئدئرال حاقې وئىر
كى كار باخېمېندان ائتمهيه ضرر
هر سياستين يارې سې گيزليدير
گيزلى لرى كشف ائىن آچېق گۆزلۆدۆر

35

فارس فئدئرايىست ائىر كى، آيرېلمايا
بۆتۆولشديرن كۆرپو قايرېلمايا
شوونىست فارسېن بىلى قېرېلمايا
فئدئرايىست بۆتۆولۆك سۆزۆندىن قۇرخار
غئيرتى نين بۆينونو يئره سۇخار

36

فئدئرايىزم تاجيرين صينفى يۆلۆدۆر
تاجير صينفى ساتقېنلېغېن كۆلۆدۆر
ساتدېران بازارېن گئنى بۆلۆد.ر
فئدئرايىست ميللى ساتقېنېن گۆلۆدۆر
فئدئرايىست ده ايستيقلالچې اولاجاق
او زامان كى، اربابى قوولاجاق

37

ساتقىن اۇرتاق مىللى حاقلارې ساتار
اۆلكەنن قازانچې پايلانار باتار
ساتقىن قازان دىيى آنجاق چاتار
قويماز تجروبه دۇنۇشه بىلىكە
كى دۆشك الدن اله، عينى كۆكە

38

فارس مىللىتى آزر بايجانى چاپېر
هم ده تۆركون آلبنا ياپما ياپېر
«چۆلمك دېغېرلانېر دوواغېن تاپېر»
دۆشمىنى سىز سئودىريرسىنىز خالقا
كى هه دئيه مىللى-مدنى حاققا

38

دۇوۆسۆز مىللىتته سيلاح ساتمازلار
اوردوسوز خالقېن دادېنا چاتمازلار
باكانسېز خالقې حسابا قاتمازلار
سياسى حاقې وئزرلر قىيوما
كى مىللى-مدنى حاق وئره قۇوما

40

مركىزى بانكا لازېمدېر دۇوۆزه
كى ايدخال-ايخراج سۇرونونو چۆزه

فائىزلىرى ياتېرا اۆلكه مېزه

ياددان آسېلى اولان مركزى بانك
قۇيماز پول باسېلا، ياخود آلا تانك

41

بى-ائم-تى-يه گۆره قىيوم چۇباندى
چوبانېن اوتاردېغى «قۇوم» قاباندى

يئرى بى-ائم-تى دىنگىل، بيباندى
چۇبانېن حاقي وار ساغا، قېنايا

قۇيونا قۇيونلوق حاقي تانپيا

42

فئدئرايستين دېش باكانلېغى اۆلماز
چۆنكۆ باغېمسېز خاقانلېغى اۆلماز
بى-ائم-تى اۆچۆن اورقانلېغى¹ اۆلماز

قۇومه ميللى-مدنى حاق وئررلر

چۇخ دانېشسا ووروب يئره سزّرلر

43

فئدئرايستين مركز بانكاسى² اۆلماز
ايدخالات-ايخراجات دامغاسې اۆلماز

¹ اۆيه اولما دورومو

² ميللى پول

...آغېر صنايع دن فايداسې اولماز
آغېر صنايعى مركزده قورولار¹
اؤزگه نين گليشمه گؤجؤ بورولار²
فئدئراليستين ميللى اوردوسو اولماز
44

سيلاحسېزېن دردينه چاره بولماز
قانى تۆكۆلمه ين سارالماز سۇلماز
قېلېنچ گؤجؤيله قانون اويقولانار³
سيلاحسېز اينسان آنجاق دويغولانار
45

فئدئراليزمين ايچېنده اۇتاي يۇخدور
آغېر صنايع قۇرماغا پاي يۇخدور
مركزه قارشې گؤج⁴ ايله هاي⁵ يۇخدور
هر ميللت-ين مركزده بير سسى⁶ وار
ساتقېن سس آلانېن پول كيسه سى وار

¹ روسيادا قورولمادېمى

² توراندا بورولمادېمى

³ حاق وئريلمز، سيلاح ايله آلېنار

⁴ ميللى گؤج

⁵ دېش اشلىرى باكانلېغې نېن هايېنا وئريلن هاي

⁶ يۇخسان ن ئشه قانونا اوباجاق آز نوفوسلو ميللتره يازبقلار اولسون

46

فئدئرال رئزىمده فابريكا قورماق
فئدئرال بۇتۇولوڭۇنۇ قۇروماق
خاريجى سياسته دامغا وورماق
مىللىت لرينه طالع تعيين ائتمك (اۈزگه، مركز)
اۈزگه نين حاققى دېر، وورمايېن كىتمك (دۇڭۇن)

47

مئيداندا اودوزان يۇلونا سالار
فئدئرال مجلىسده ساواشا دالار
ايقتىصادى گۆجو قدر پاي آلاز
هر اۈلكه ده ياتېرېلمېش سرمايا
بودجه نى اۈرانلى بۇلدۇرەر پايا
كى چۇخ چۇخالا، آز يئرینده سايا
رقابت قويماز اينصاف قانون قۇيا

48

نئچه اۈلكه لى فئدئرال اۈلكه ده
يۇخسول مىللىت لر قالارلار كۆلگه ده
كىرْجى رۇلو اۈينارلار بۇلگه ده
اۈلكه لرينده نه وار قوللارلار
كىرايه لر مركزه يۇللانارلار

49

فئدئرايزمه گۆره مركز اييهدير
يۇخسول ميللتين اۆلكهسى پيهدير
مال-داوار اوتارماق اۆچۆن اۆيهدير
ييه اۆيه نين گۆز ياشيني سيلمز
آيريلماسا صنايعلشه بيلمز

50

هر ميللت فئدئرايزمه بير اۆيهدير
وارلى ميللت بير نۇع ايتى تيهدير
يۇخسول ميللت كسييله جك دۆيهدير
گۆجلۆ گۆجسۆزه حۇكۆمت ائيلهير
اۆزۆنه «ياغار»، اۆزگه يه «چلهير»

51

فئدئرايزم دئير: «تاپان تاپانېندېر»
«مىللى كۆله ليك حاققى ساپانېندېر»
«ييهسى عاغېلسېز مال چوبانېندېر»
«فارسېن چاپدېغى فارسا حالال اۇلسون»
«چاپلمېش سۇيون ساققالېنا گۆلسۆن»

52

فئدئرايزم دئير: «تاپان تاپانېندېر»؛
فارسىستانداكى لار فارسىستانېن دېر

مانۇفاكتورلار آذربایجانېن دېر
گرکمز هر شئی هر اۆلكه ده اؤلا
یئتر کی، مال ساتبلا، بۆشلوق دؤلا

53

سؤمورگه یه لازېم اؤلان صنایی
فارسىستاندا قورولوبدور انایى
قؤیمازلار توراندا قورولا تايې
آذربایجان آیربلسا اؤلماز هدر
صنایعسى اؤلار فارسىستان قدر

54

فئدئرالیزم اؤردوسوز دؤولتلا قورار
باش قالدېران دؤولتى مرکز وورار
گؤجلو میللت گؤجسؤز میللتې بورار
میللى گؤج میللى ثروتلرده یاتېب
چاپېلمېش خالقېن میللى گؤجؤ باتېب

55

فئدئرالیزمدن گؤجلؤ چؤخ پای آلا
گؤجلؤ میللت گؤجسؤزودرده سالار
باش قالدېرانېن حالواسېنې چالار

مىللىتىن گۆجۆ سرمايه سىندەدىر
سرمايه نىنكى دە غايە سىندەدىر
56

هر كس اۇدو اۋز قاباغىنا دۇشر
هر دالغادا اۆستون اولماغا اللشر
چۇخ مىللىتلى مجلسدە داوا دۇشر
ايقتىسادى گۆجۆ مىللىت، زور دئير
كۆزۆ آلېشدىبران كۆتەيىن يئير
57

بارېشمازېن بارېشجېل حلى اولماز
چالاجاغى ھاوالار بللى اولماز
ياددان آسېلى مجلس، مىللى اولماز
فئدرالىزم سۇمۆرگە چې نىن يۇلۇدۇر
فئدرالىست ساتقېن تاجيرىن قۇلۇدۇر
58

فئدرالىزم قورتارماز مۆلكىتى
باغېمسېز اتتمز سۇمۆرگە مىللىتى
قورتارار اۋنجه كى حاكىمىتى
مىللىتلىرىن دىلىنى آزاد اندر
بىه لىك پايلارى مركزه گئدر

59

نئجه ميللىتلى فئدئرال اؤلکهده
اورتاق اولمايان ديل قالار کؤلگهده
اورتاق ديل اريدر غئيرى اوزگهده
چوخونلوق اورتاق ديلده تحصيل آلا
چونکو هر اؤلکه به گئتسه ايش بولار

60

خسته لنميش ديللردن وازکئچيلر
يايقبنلاشمېش ديل اورتاق ديل سئچيلر
حاکيمين خئيرينه اولچؤب-بيچيلر
فارس تۆرکه پيسليکدن باشقا نه ائتدى؟
كى تۆرک ايلحاقچې نېن يۇلونو گئتدى !

61

ديل حاققې ميللى-مدنى بير حاقدېر
سياسى ميللى حاق ميللى تالاقدېر
يوردونو قورتاران بيليكلى خالقدېر
قۇرويان ميللى اوردويلا سيلاحدېر
بيلیکنديرمه مک بۇيۆک گؤناهدېر

62

باغېمىسېز يوردون دىلى آزاد اولار
تالانمادېغى اوچون آباد اولار
يوردسئور ميللتې، خالقې شاد اولار
ياد دىلدە يوردونو قورتارا بىلمز
قۇيون چۇبانېنې اوتارا بىلمز

63

فئىئرايزم رنژىملرين جاهىلىدىر
چاغداشلىق باخېمېندان باطىلىدىر
هم دە باغېمىسېز لېغېن قاتىلىدىر
فئىئرايزم دئير كى، بۇلۇجۇنۇ اولدۇر
قاتىل ائىن جھلين سئچدىگى يۇلدور

64

ان ياخشى فئىئرايزم روسيادا ايدى
اىستىقلالچې تۇركون جانېنا قېدې
مىللى اينكىشافي يئريندە سايدې
تۇركە فئىئرايزمدن يئتىش پاي
موسىقى اولدو كى، واختې ائدە زاي

65

فئىئرايزمى اوتاي سېنمادى مى؟
يئتميش ايل بويونجا قېنمادى مى؟

آيريلاندا «بورنو» قانامادئ مئ؟
گئريچې ميلليتارين فئدئراليزمى
قويماز گرچكلشه ايستيقلال عزمى

66

ايلحاقچې گؤرسه كسينلشير خطر
دؤن دگيشديرر كى، ائتمه يه ضرر
فئدئرالچې اولار كى، ايچمه يه زهر
زهر ايچيرن ايستيقلالچې اولسا
يئنيلمز كى، قيرخ-اللى ايل ده سوسا

67

فئدئرال ايرانا دؤشؤن ... فارسدېر
ايستيقلالچې اوچؤن فئدئراليزم پيسدير
چؤنكؤ فئدئراليزمدن پايې ... ياسدېر
فئدئراليزم بؤلؤجو تۆركو آسدېرار
فئدئرالچې تۆركؤن آلى يله باسدېرار
قانونا اويمايانا قان قوسدورار

68

فارسې فئدئرالچې ائدن شئى خئيريدير
مظلوملا ظاليمين يولو آيرېدېر
دؤشمن سئور تۆركؤن يولو آيرېدېر

تۆرك يۇلوندان جايېب اوتايدان قۇپا
تۆرك شرفسىز اولوب يۇلوندان ساپا
69

فارس دۇشۇنۇركى، تۆركۆ مانقورت ائدە
كى مانقورت تۆرك، فارسېن يۇلونو گئدە
تالاق حاقې ايستهين-تۆركۆ يېرتېب ديدە
مدنى حاق خالقې باغيمسېز ائتمز
ياد اوردوسو يادېن دادېنا يئتمز
70

فارس دۇشۇنۇر ميللى ايقتيصادېنا
ال قويدوغو تارلانېن اۇولادينا
كى ايستيقلال وئرمه يه «آروادينا
داوا پول اۆچۇندۆر، ديل اۆچۇن دئگيل
ديل يارادماز تالاق حاقې نا مئيبيل
71

فارس ميللتينى تمثيل ائدن قوروم
غئيرى فارسا دئير گل سنى بوروم
گئنه فارس مركزلى بېر رئزيم قوروم
قاپېدان گيرسن پنجرهدن قووم
اۇز الين ايله اۇز بورنونو اووم

72

هر كس اوز ميللى خئيرينه دوشونور
آزربايجانلى غئيرينه دوشونور
اويونلارې نېن سئيرينه دوشونور
چونكو گاه نالا، گاه دا ميخا دويور
بوتايى فئدئاليزم يولوندا قويور

73

فئدئالچې بو سونوجا وارمالي دېر
يوخسول ميللت داوار اوتارمالي دېر
يوخسا اوز يوردونو قورتارمالي دېر
اينانمايان اوتايپمېزدان سؤرسون
ماشېن قايېرا بيلمير فابريك قورسون

74

كيم ايستر كئچميشيندن درس آلمايا؟
يعنى فئدئاليزمى تاختدان سالمايا؟
ايستىقلال اوچون ساواشا دالمايا؟
روسيانېن يئتميش ايل چاپدېغې اوتاي
اؤز گؤجؤ ايله اكه بيلمه يير دؤگؤ- چاي

75

اۋتايدا تحصيل دىلى آزاد ايدې
تۆرك دىلىندە اۋخويان ائل شاد ايدې
سۇمۇرۆلن مىللى ايقتىصاد ايدې
اۋتايې دىل يۇخ، ايقتىصاد آيېردې
قازانجېنې قۇروماغا چاغېردې

76

فندئرايىست ايستر كى، ايراندا قالا
يازقې سېنا اۋزگەدن اۋناى آلا
اۋزگە اۋنايلايان تۆتەيى چالا
قۇى اۋز دىلىندە مەلەسېن، سن دە ساغ!
يۇخسا اليندن چيخار مئيوەلى باغ

77

سياستين آناسې ايقتىصاددېر
ايقتىصادې باغېمسېز خالق آزاددېر
باغېمسېز خالقېن اۋلكەسى آباددېر
مىللى ايقتىصاد باغېمسېزلىق ايستر
باغېمسېز ائدن يۇلو خالقا گۇستر!

78

بىز ساواشما ساپديق ايستىقلال اۆچۆن
واحد آزربايجان، واحد آل اۆچۆن
مىللى ايدئۇلۇژو، مورال اۆچۆن
ايرانچې تۆرك تاكتيك دئيبشديرمزدى
فئدراليزم اۆچۆن «سينه گرمزدى»¹

79

دۇنيا فئدراليزمىن كۆكۆنو قازىر
ساتقېن فئدراليزمىن خىيرينه يازىر
بلكه ساتقېن دئگىل، آلدانېر آزېر
فئدرال حاق ايچى بۇش مىللى حاقدير
آد منىم، يار اۆزگه نىنكى اولماقدير.

80

فئدراليزم آلدادېچې بىر اويوندور
اۆزگه دن آسېلى مىللت قۇيوندور
اۇنون يۇلوندا وورولان بۇيوندور
فئدراليزم اۆچۆن تربىز تهرانبندېر
«ايران-آزربايجانى» ايرانبندېر.

¹ هدى ايرانچېلىق، تاكتيكى فئدراليزم. ايلحاقچېدان آېنان فئدراتيو حاق، لارېم اولدوغو زامان اولار ياساق.

81

فئدئاليزم ايستهين تۆرك ايرانچي دېر
آزربايجانچي دئگيل، يالانچي دېر
تۆركمنچايچي دير، گؤليستانچي دېر
ايراندا حؤكوم سۆرن چار¹ سؤيونون
اؤيونجوسؤدۆر، ايرانچي اؤيونون

82

بۆتؤو ايران ايستهين ايرانچي دېر
ايرانچي تۆرك اوتايا يابانجي دېر
ايستيقلالچي تۆرك آزربايجانچي دېر
فئدئاليزم ايرانچي تۆركون يولؤدۆر
فئدئاليست پان ايرانيستين قؤلودور

83

بؤدۆر ايرانچيليغبن اؤز آنلامې
كى قلام ايلهاقچي فارسين غولامې
قورتارا بيلمهيم اؤز ائل-اوبامې
هم ده اينكار اندهم آزربايجانې
كى اؤچ يئرہ بؤلونوب واحد جانې

¹ تزار

84

فئدئالیست، ساتقېن تۆرکو تمثیل ائدر
او تۆرک کی، فارسین یولونو گئدر
فارسین یولونو گئتمه یه نی دیدر
ساتقېن تۆرک، تۆرکۆن ساتقېن تاجیری دیر
ساتدیغې تۆرک، فارسین «مؤستجیر»ی دیر

85

ساتقېن پرؤبلیمی کۆکوندن چۆزمز
آغاسې سئومه یین یازقېنې یازماز
آغاسې نېن گئتدیگی یۆلدان آزماز
ساتقېن آغاسې وئرن حاقې آلاز
چۆنکو رئفورم دئوریمی گئری سالار

86

فئدئالیست باغېملېلېغې پیسله مز
ایقتیصادی باغېمسېزلبق ایسته مز
یعنی باغېمسېز اولماغا سسله مز :
قؤومه وئریلن حاق میللته یئتمز¹
دیل حاقې اۆلکه نی باغېمسېز ائتمز
(یاد اوردوسو آذربایجانان کئتمز)

¹ ایراندا آزلیق اثرمنی قدر تورک میللته نین حاققی وئریلمیر

87

دردين كۆكونو گيزله دن خسته دير
سۇزوم دپل حاقې ايسته ين دوستادېر
داواميز ميللى ايقتيصاد اۆسته دير
ايستيقلال ميللى ايقتيصاد اۆچوندور
باغېملې اندن فئدئاليست چيركينيدير

88

فئدئاليست، تۆركۆن گده-گۆده سينيدير
تالاق حاقې وئرمه ين خوداسېدېر
آلاجاغې حاق «جئت» وعده سينيدير
هر ميللتين گده سي گۆده سي وار
تالاق حاققې ايسته ين دئمز يالوار

89

يالوارېب ياخارماق تۆركه اؤلۆمدور
غئيرت اؤلدۆرمك ان بۇيۆك ظؤلۆمدور
ظالېما قارشې ساواشان ائليميدير
تۆركۆ تۆرك اندن تۆركچۆ غئيرتيدير
غئيرتينيدين دوغان جسارتيدير

90

تۆرك سؤيلو تاجير ئنجه سؤيداشدي كې؟
دئبير «قوربت ائل» دير ناخچېوان باكي

فارس ميللتي نين ده «يوردو» دور ماكې
اۋزگه نى ناموسونا اورتاق ائدن
قوولمالهدير كې، قورتولا وطن

91

ايرانچې تۆرك فئدراليست اولوب كى؛
ايراندان آيربلا بيلمه يه ماكې
بۆتولشمه يه تربيز ايله باكې
ايستيقلال اوغروندا ساواشان ائل دير
تۆركچۆ ايله تورانچې ائدن آنا ديل دير

92

اۋتاي آيربلدى بوتايا قووشا
آيربلېغېن عۇمرو چۇخ تئز سۇووشا
دۇغما خالقېم قاينايبان-قارېشا
ساتقېن، دۆشمين سازېنا اۋينايار
ايرانچې نېن قازانېندا قاينايار

93

تۆركۆ ساتان تۆركۆن¹ آغساققالې دېر
تۇرپاق آغاسې ايله باققالې دير²

¹ ايدرلرى دير

² تاجير صفتى

هم ده بئىنىنى يويان¹ ناققالې دىر
يويولان بئىنى ساتارلار يادا
كى ساتقېن هر نازى نعمتى دادا
94

بوگونكو فئدئرايستىن ياربېنى وار
اىستىقلالچې تۆرك ايله سۇرونو وار
آدام اتىندن دۇيماز قاربېنى وار
بوگۆنكۆ فئدئرايست قاتىل اولاجاق
چۆنكۆ اىستىقلال ساواشا دالاجاق
95

فئدئرايىزم پرۇبلىمى چۆزه بىلمز
چۆزۆلمه يىن درده خالق دۆزه بىلمز
اىستىقلال حاققېندان آل اۆزه بىلمز
گلىن بو باشدا پرۇبلىمى چۆزك !
يىرمى سككىز مايېن پئشىنده گزك !
96

گلىن تۆرك اۆلدۆرن يولو سئچمه يىن !
جهلين اۆلچۆسۆيله اۆلچۆب-بيچمه يىن !
آسېلى ائدن يولا آند ايچمه يىن !

¹ آيدىنلارى

گلين كئچميشدن عيبرت درسى آلاق
دۆشۇنجه لره باغمسېزلبىغى سلاق
97

آى قوجا، قارتال تربيزيم، باشا سال!
خالقى بىليكنديرن ساواشا دال!
گونئى آذربايجان ايستىقلالېنى آل!
ايستىقلالې اولان اۆلكه چاپلماز
چاپلان اۆلكه ده ايش ده تاپلماز
98

ائلى مين آيدېنى آيدېن دئگىلدير
اۆرتيلمىش بىليك تۆركۆن دئگىلدير
ايستىقلالچېلىق اونا دين دئگىلدير
ايستىقلالچېلىق تۆركۆن دىنى اولسا
اۆز طالعينى تاپشيرماز فارسا روسا
99

فارسىستان ايستر تورانى سؤمۆره
تۆركۆ فارسا ساتان سؤمۆك گميره
سۇن قۇيولمالهدېر بۇيله عؤمۆره
فارسىستان تۆركۆ اۆچۆن دىل لازېمدېر
آذربايجانا ايستىقلال لازېمدېر

100

باغېمىسېزلىق فدا اولماز ائتىنىكە¹
ايستراتىژېمىز ساتېلماز تاكتىكە
باغېمىسېزلىق لازېمدېر يئرلى تۆركە
كۆچمن تۆرك ائتىنىكىنە دىل لازېمدېر
آرخاسېندا باغېمىسېز ائل لازېمدېر²

101

فئىئرايىست تۆرك اۆچۆن دىل بهانەدىر³
چۆنكۆ تۆركچۆلۆك ايله بېگانەدىر
سانما كى، فئىئرايىست تۆرك ديوانەدىر
دىل بهانەدىر كى، خالقې اۇولابا
گۆندره ايرانچې ائدن مۇلایا

102

باغېمىسېزلىغېن ايچىندە دىل دە وار
يازقې سېنې اۇزۆ يازان ائل دە وار
بۆتۈولشەجك خۇى ايله مئىيل دە وار

¹ فارسىستان تۆركونە

² مۇستقىل آذربايجان

³ اۇولايېچې يئمدىر

البتته «حاق وئريلمز كي، آلبنار»¹
يوخسا حاققېن دا حالواسې چالبنار
103

ايستيقلالېن ايچينده دوغما ائل وار
بۆتؤلشه جك وطن ايله ديل وار
مىللى ايقتىصاد ايله مئىيل پول وار
ايستيقلال قورتارار تۆرك مىللىتىنى
كى بۆتؤلشديره مملكتىنى
104

مىللى دؤولتىنى قورا بىلن تۆرك
دئيبير دۆشمىن سئور ائدن تۆركدن هۆرك
تايلارا بۆلمۆش اورتا دوواري سۆك
اۆزگهنى آت كې، اۆزۆن ايله بىرلش
اۆز خالقېن، اۆز صىنفيين ايچينده يئرلش
105

تايلارېمېز بىر-بىرى نىن اۆزۆدۆر
بۆتؤلشمك اۆرگه نىن سۆزۆدۆر
اۆرك ياندىرمايان قۇيون-قوزۆدۆر

¹ فندئرايىزم وئريلر، ايستيقلال آلبنار

بۆتۈلشمەين ھر وارلىق داغبار
بۆتۈلۈڭۈن دۆشمىدىر ياغبار

106

فئىئالېست تۆرك دۆشۈنمىز ... بورچالېيا
بنزەدر ايرانې بۆتۈۋ خالېيا
كۈلەلىك اندر ايشقالچې زالېيا
فئىئالېست تۆرك ايرانچې نېن قۇلودور
گئىتدىگى يۈل ايشقالچې نېن يۈلودور

107

ضيا بگ¹ اۋتايې يوردو بيلمەيىر
بو سبىدن گۆز ياشىنى سيلمەيىر
دردينە ياندىغې اۋچۆن گۆلمەيىر
ضياء بگىن آنجاق اۋرگى يانېر
اۋتايېن وطن اۋلدوغونو دانېر

108

مۇفتە قانېن وار ايسە دورما، بويور!
يۇخسا قېلېنچېنې قېنېندان سيير!
باغېمسېزلىق اۋچۆن دۆشمىنى دئوير!

¹ دكتور ضياء صدرالاشرافى

بیرلشدير کی، گۆجۆمۆزۆ آرتېراق
بیرلیکده اۆلك، بیرلیکده قورتولاق

109

هر نسیل بیر دؤنه اینقیلاب ائدر
باشارېلي اۆلماسا اۆلار هدر
باشقا نسیل اۆنون یۆلونو گئدر
قوربان اۆلجاقسان اۆل ايستيقلالا
فئدئرالیزمین قوربانى اۆلما بالا

110

ساواشېن هدفى فئدئرالیزم اۆلسا
مۆقدس ساپېلماېدېر اولوسا
آلچاغى تجاؤۆز ائدر ناموسا
اکیب-دۇغانېن بۇرجو بۇیۆتمکدیر
توتدوغو یۆلو ساپمادان گئتمکدیر

111

ساتقېن تۆرك دئیر ایراندا قالایم
اۆردودان یۇخسون «میللى حق» آلاېم
عهده وفا ائدیپ یۆلا سالایم
عهدى «پۆزان» نسیل یئتىشديره لیم
ايستيقلال آلماغى گئچیکدیره لیم

112

فئدئرال اوردو بۇلۇجۇ قوروماز
مرکزده کی دۇولتدن حساب سۇرماز
ناخېرچې (-میللتې -دۇولتی) وورماز
بۇلۇجۇ ایستەسە ایستیقلاال آلا
ساواشمالېدېر کی، غلبه چالا

113

میلی گلیر اۆلكه ده قالماق اۆچۆن
قۇرویوجو اوردوسو اۇلماق اۆچۆن
سۇمۆرگه چینی یورددان قۇوماق اۆچۆن
آزربایجانا ایستیقلاال گرکیر
فئدئرایست کۆله لیک توخومو اکیر

114

هم اۇتای، هم بوتای آذربایجاندېر
ایکییه بۇلونموش واحد بیر جاندېر
فارس هم بیگانه دیر، هم ده دۇشماندېر
فئدئرالچن اۆز ائلینه اۆز چئویرر
باجارسا ایستیقلاالچېنی دئویرر

115

آزربایجان آیرېلېب دۇولت قورسا
مینلر فابریکا قوردورار اولوسا

نئجه کی، فارسیستان قوردورور فارسا
خالقېمېز شاد اولار، یوردوموز آباد
بۆتؤلشسه قاراباغ اولار آزاد.

116

تۆرکون هم فیکیر، هم ده قۇل گۆجۆ وار
اینکیشاف ائتدیرمه گه بۇل گۆجۆ وار
دئموکراتیزه ائدن سۇل گۆجۆ وار
آذربایجان آیریلسا «جنت» اولار
ایراندا قالسا گۆندن گۆنه سۇلار

117

اوتای میلی ایستیقلالېمی آلدې
بوتای سئوینجیندن قۇل-قاناد چالدې
بۆتؤلشمک اۆچۆن ساواشا دالدې
اوتا-بوتای شاققالانمېش بدندير
تۆرکه بۆتۆو آذربایجان و طندير

118

فارسین دادیېنا چاتماق هۆنر دئگیل
استقلال حاقېنی ساتماق هۆنر دئگیل
بؤیوک گۆناھا باتماق هۆنر دئگیل

فئدئرايزمى ايفشا ائتمك ھۆندىر
مىللى اىستىقلالا يئتمك ھۆندىر
119

ھر ساواشېن بللى بىر ھدى وار
ھر ھدفىن دە بللى بىر صفى وار
ھر صفىن دە ساغچې-سۆلچو طئىفى وار
فئدئرايستىن يئرى دۆشمىن صفىدىر
دۆشمىنى گۆجلندىرمك ھدىدىر
120

كىم اىستر كى، يوردو سۇمۆرگە قالا؟
بۆتۈولشمەيە، ايكى اۆلكە اولا؟
بىرى مۆستقىل، بىرى بۆلگە قالا؟
ھر كس اىستر يوردو باغېمسېز اولا
فئدئرايست قۇيماز دردە چارە بولا
121

كىم اىستر كى، اۇزۇنە قىبىر قازا؟
يازىدېغېنى سئومەين اۇزگە پوزا؟
يازقېسېنى مىللى دۆشمىنى يازا؟
فئدئرايست سېنانمېشلارى سېنايار
تجروبهدىن اۇرگنەنى قېنايار

122

كيم ايستر كى، گله جكده قېنانا؟
بيسين ياخشى اولدوغونا اينانا؟
بيسه ياخشى اولماق اوچون سېنانا؟
فئدئرايست «قورتارار» بۇتۇو ايراني
كى فارسىستان چاپا آزربايجانې

123

كيم ايستر كى، حارامي حلال انده؟
چاپقېن چې فارس ميللتينه مال انده؟
حالالاشدېرماق اوچون فئدئرال انده؟
فئدئرايست چاپلمېش مالا گۇز يومار
تاجيره ايمتياز آلماغا جومار

124

كيم ايستر كى، اوز يوردونو چاپدېرا؟
چاپلماق اوچون يۇلوندان ساپدېرا؟
ايستيقلالې فئدئرايزمه قاپدېرا؟
فئدئرايست ايستر كى، ايراندا قالا
ايراده يۇخ، ايداره حاقې آلا

125

كيم ايستر كى، ايراده سيز ياشې يا؟
فئدئراييزم قشووو ايله قاشې يا؟
اؤزگه نين ايراده سيني داشې يا؟
فئدئراييست ايستر كى، خالتاسې اولا
اؤزگه لره يئمك سالچاسې اولا

126

كيم ايستر كى، گؤجلو ايله ياربشا؟
حاققېنى المادان اۇنجه باربشا؟
اؤزونو قۇيوب، اؤزگه يه قاربشا؟
فئدئراييست بيلير چاپلمېش باتېبدير
مىللى گۆج سرمايه لرده ياتېبدير

127

كيم ايستر كى، مىللى آغلېنې ساتا؟
اؤزونو اؤزگه لر گؤجؤنه قاتا؟
چاپېلان مىللى ايقتىصادې باتا؟
فئدئراييست ايستر كى، دؤشمن شاد اولا
مىللى يازقې سېنې يازان ياد اولا

128

كيم ايستر كى، مورادينا يئتمه يه؟
يوردونو باغېمسېز اؤلكه ائتمه يه؟

يمني گنتديگي يولو گنتمه يه؟
فئدئرايست ايستر كي، دؤشمن شاد اولا
تايلارېمېز بير-بيريته ياد اولا

129

كيم ايستر كي چتينيلىكلردن قۇرخا؟
قۇرويوجو غئيرتى يۇخا چېخا؟
اؤز الى يله باشېنې درده سۇخا؟
فئدئرايست قاندىن قۇرخودار يېلدېرار
دؤشمنى دئويرمز، حاكيم قېلدېرار

130

كيم ايستر كي، آرازى بۇيكوت ائده؟
مىللى دؤشمىنلرين يۇلونو گنده؟
دؤشمن تكين وئره ايچى بوش وعده؟
فئدئرايست ايستر كي، خالقې اويودا
اؤزۇنؤ گۇرر قازدېغې قويودا

131

اؤزۇنه گل كي، مانقوردا يۇل گۇستر
كى اؤزگه دن آسېلى اولماق ايستر
اؤز وئرمه كي، ايسته يه بيله آستار

فئدئرايىستين مانقورتلوغو گيزليدير
گيزلرينى گيزله دن مين اۆزلؤدؤر
132

اؤزونه گل كى، باغېمىسېز اولاسان
آسېلى ائدى يانلېش بولاسان
مانقورتچولوغو كۆكۆندىن يۇلاسان
ايستيقلايىن محصولو عدالتدير
آزادلېق ايله سربىست قضاوتدير
133

اؤزونه گل كى، سؤيونا بئىل باغلا
دوغرانمېش بابكىن حالېنا آغلا
قاتيلين اؤره گيىنى سن ده داغلا
تۆرك نسيلىنى تۆرك سؤيلو قۇرويوب
سؤيونا اۆز چئويرن تۆرك چؤرؤيؤب
134

اؤزونه گل كى، اؤزگه لرى تانى
عيني اولسايدى ميلليت لرين قانى
ايشقال ائتمزدىلر آذربايجانى
تۆركۆ بىرلشديرن تۆكۆلن قاندىر
تۆكولموش قانين سؤنو توراندىر

135

اۋزونه گل كى، اۋز دىلىنى قۇرو
يارادان ياشادان ائلىنى قۇرو
باغبنداكى اكدىگى گۈلو قۇرو
تعصوبلۇ اولماغى فارسدان اۋرگه نين
فارسېن ايشقالچېلبېغېندان ايرگه نين

136

اۋزونه گل كى، اۋز تۆته گىنى چال
ايداره حاققى يوخ كى، ايستىقلال آل
آنچاق ايستىقلال اۋچۆن ساواشا دال
عربه-فارسا يوخ كى، تۆركه ياراش
بابك تكيين ايستىقلال اۋچۆن ساواش

137

اۋزونه گل كى، اۋز دردينه يارا
دۆشمن سئور تۆرك تكيين وورما يارا
بيگانه اولما اۋتايداكى يارا
يار يۇلوندا هر كس جانېندان كئچر
جانېنا يوخ كى، ياربنا آند ايچر.

138

اۋزۈنە گل كى، باكېن¹ آغلاما
تربيزە قووشا كى، دېغلاما
دېغلادان ساتقېنا بئل باغلاما
ايرانچې، باكېا- خۇيا بيگانە دىر
دئيبىر بۆتۈلشمەسى افسانە دىر

139

اۋزۈنە گل كى، اونوتما اۋزۈنۈ
اۋتايدا كې يۇلدا قالان گۇزۇنۇ
گىرچكلىشىدىر ائلچېبى-ين سۇزۇنۇ
سن بۇلمە دىن كى، دۆشمەن بۇلدى يوردو
كى بۆتۈلشىدىرە خالقېن بۇزقوردو

140

كۈلە ليگىن كۇكۇنۇ قازمالې بېق
اۋزگە يازان يازقېنې پوزمالې بېق
يازقېمېزى اۋزۇمۇز يازمالې بېق
«اۋزگە يە اومود اولان شامسېز قالار»
يئتمىش ايلدىن سونرا حا قېنى آلار

¹ باكى (ۋزگۈر آرزۇ بايجانېن باش كندى)

141

باشېنې ككليك تكين گۇممە قارا
ساتقېنلارې آيدا يۇخ، يئردە¹ آرا
ساتقېنې بنزتمە سهولى يارا
بوگۇنكو ساتقېنلارې بو گۇن تانېت
يۇخسا اۇرگتمن اولدوغونو اونوت!

۱۳۹۱/۱۲/۳ بالتاجى آراز

¹ سياست مئيدانېندا

- کیم وئزر دېش پولیتیکانی فارسا؟¹
کیم وئزر اوردویلا بانکانی فارسا؟²
کیم وئزر یاتېرېم حالکانی فارسا؟³
کیم ساتار امنییت حالکانی فارسا؟⁴
بو میلی حاقلاری اؤزگه یه وئرن
میلی دو شمن دئییلسه، ندر آرن.⁵

1 - سیاست خارجی

2- ارتش و بانکها

3 - برنامه ریزی های کلان اقتصادی

4 - سیاست دفاعی در مقابله با تعرض خارجی [مثل سرکوب ملت «چچن» توسط

روسیه]

5 - بو بؤلوم یونس شامیلی چنابلارېن آشاغېداکې یازېسېنا جواب اولاراق اشاره دیر :

«سیاست خارجی، سیاست پولی، برنامه ریزی های کلان اقتصادی، سیاست دفاعی در

مقابله با تعرض خارجی [و سرکوب ملت "چچن". آراز]،

سیاست حفظ محیط زیست ... [و امور امنیتی و سانسور. آراز] در حوزه ی مسئولیت

دولت فدرال ایران [یعنی دولت ایالتی ملت فارس. آراز] خواهد بود.

... چرا که قدرت سیاسی دولتهای ایالتی مذکور به دلیل کمی و کیفی نمیتواند به آن اندازه

باشد که بتواند با دولت ایالتی ملت فارس به خصومت بپردازد.

بنابراین اگر خشونت در رابطه با ملل مذکور بروز کند می تواند از سوی بخش قدرتمند

آن، یعنی دولت ایالتی فارس، که دارای قدرت برتری است به منصفه ظهور برسد و نه عکس

آن». یونس شامیلی

آرازیزم

تام بیلیمسل بیر مکتب دیر
باغیمسپزلپغا دوشونسل سبب دیر
اویفولایانې بیلیمسل غضب دیر
آن چتین پروفئلملرے چوزوب دور
جاهیل اینسان اونا دوداق بوزوب دور

بالتاجے آراز
1392 گؤنش ایله

فارس مین ایلدن بری فیکیر یۇرۇدۇر
تۆرکلری فارس قازانیندا آریدیر

تۆرک ده آخار چایلارینې قورودور
بونولا دا تۆرکلۆیۆنۆ اونودور

فارس تۆرکۆ بۆیکوت ائدیر کی، آزمايا
تۆرک، تۆرکۆ بۆیکوت ائدیر کی یازمايا

آراز مکتبی بیرلشدیریر تۆرکلری
چۆنکۆ بیلیم سئلشدیریر درکلری

بوراخمايېن سۇن آنادک سنگری
یۇخسا گئچکلشمه یه جک آرکلری

دۆشۆنجه طرزى دئيشمه دن اۇنجه
ساختايا اوغرايار باغداي قۇنچه